

Boeddhistisch tempelleven in Laos

Wat Sok Pa Luang

Ilse en Birgit Schrama

De monnik stond in de deuropening en zei: 'We bewaren hier het geheim van het boeddhisme, we kunnen jullie toch niet zomaar binnenlaten?' Hij stond met zijn handen in de zij en keek ons aandachtig aan. Naast hem stond een groep nieuwsgierige leerlingen te giechelen. Het was rond één uur 's middags. De lessen zouden zo beginnen. Honderden novicen waren zojuist door het smalle hek het schoolplein opgelopen, het was één grote oranje stofwolk.

We waren naar de boeddhistische highschool gekomen en hadden ons vastgeklampt aan de eerste de beste Engels sprekende monnik die ons pad kruiste. We wilden er graag wat foto's maken en hoopten dat hij ons verder kon helpen. Maar wat bedoelde deze monnik met zijn cryptische opmerking? Beschouwde hij ons als ongewenste pottenkijkers? Hadden zij iets te verbergen? We merkten ook wel dat we daar als westerse vrouwen een vreemde verschijning waren. De monnik was echter heel vriendelijk en behulpzaam en al snel begrepen we dat hij een grapje had gemaakt.

Boeddhistisch tempelleven in Laos

ISBN 90 5330 454 1

NUR 718; 653; 517

© 2005 Ilse en Birgit Schrama, Amsterdam/Utrecht

CONCEPT, FOTOGRAFIE, TEKST EN ONTWERP Ilse en Birgit Schrama

KOPIJREDACTIE Sjoerd de Jong

DRUK Wachter GmbH, Bönningheim (D)

www.metsenschilt.com

www.dezusjesschrama.nl

Boeddhistisch tempelleven in Laos

Wat Sok Pa Luang

Ilse en Birgit Schrama

Inleiding

Aan de rivier de Mekong liggen de boeddhistische tempels van Vientiane er verstild bij. Het zijn oases van rust langs een boulevard waar lawaaierige brommertjes blauwe rookwolken uitstoten. Boeddha's in allerlei formaten, van goud en hout, eenvoudig of verfijnd, staren je vredig aan. Zo af en toe zie je er wat monniken rondscharrelen, ze lijken op te gaan in de architectuur van de tempels. Je observeert ze al een tijdje als de vragen beginnen te komen. Wat doen deze mensen eigenlijk de hele dag? Wie zijn zij? Waarom zijn ze monnik geworden?

Dit boek gaat over het dagelijks leven in een boeddhistische tempel in Vientiane, de hoofdstad van Laos. We werden door het tempelleven aangetrokken en wilden het leven van de monniken, novicen en nonnen graag beter leren kennen. De foto's gaan over hun alledaagse beslommingen en in de begeleidende teksten laten we hen zelf aan het woord. Wie kan er tenslotte beter over vertellen dan zij zelf? We werden getroffen door hun bijzondere en sobere levensstijl en hebben geprobeerd ons daarin te verplaatsen. We begonnen ons ook meer en meer te realiseren dat er achter die tempels die zo kunnen overweldigen, een verscheidenheid aan

mensen schuilgaat. Eenvoudige of buitengewone mensen, slimme en domme, onwetende of wijze, stoere of nederige, mensen met goede en slechte eigenschappen, met successen en persoonlijke tragedies, frustraties, verlangens, dromen of ambities. Het zijn allemaal mensen die op hun eigen individuele manier de weg van het boeddhisme volgen.

Wat Sok Pa Luang

'Wat' is het gebruikelijke woord voor een tempel- of kloostergemeenschap in Laos. Op een wat staan een of meerdere tempels en daaromheen wonen de monniken, novicen en soms ook nonnen. Wat Sok Pa Luang betekent letterlijk grote bostempel, en ligt aan de rand van Vientiane. Op het bosachtige terrein staan de tempels en hun huizen, maar er is ook een sauna en een boeddhistische highschool, de enige in Vientiane. Er zitten alleen maar novicen en monniken op. Wat Sok Pa Luang is niet de belangrijkste wat en zeker niet de mooiste, maar wel de grootste in de stad. De volledige naam is Wat Mahaphutthawongsa Pa Luang Pa Yai. Daarin is de naam van een beroemde monnik opgenomen, die de tempel rond 1915 heeft gesticht. Er wonen ongeveer dertig monniken, dertig nonnen en een

vijftiental novicen. Het precieze aantal zijn we nooit te weten gekomen. We hebben via verschillende wegen navraag gedaan, maar kregen evenveel antwoorden als er monniken waren. Wat Sok Pa Luang is een van de weinige tempels in Vientiane waar ook nonnen wonen. In tegenstelling tot de monniken en novicen zijn de nonnen meestal veel ouder, meest ruim boven de vijftig. Er woont slechts één zestienjarig nonnetje en dat is de dochter van een non. Verder leven er op Wat Sok Pa Luang enkele tempeljongens, een veger en enkele Laotianen die de sauna en het winkeltje runnen. Aan het hoofd staat de abt, een gerespecteerd man aan wiens open opvattingen we het hebben te danken dat we dit boek konden maken.

Op twaalfjarige leeftijd mogen jongens als novice toetreden, ze gaan dan in de leer. Tijdens een ceremonie krijgen ze een oranje gewaad aan en worden ze kaalgeschoren. Als een novice twintig is, kan hij toetreden tot de sangha, de orde van monniken. Als hij op die leeftijd niet voor het monnikschap kiest, moet hij de gemeenschap verlaten. Het leven van monniken verschilt essentieel van dat van novicen. Monniken hebben niet alleen een hogere status, ze moeten ook zwaardere voorschriften naleven en hebben veel meer sociale verplichtingen. Novicen moeten zich slechts

aan tien regels en een aantal trainingsregels houden, voor monniken gelden er 227. Nonnen genieten in het boeddhisme minder respect dan de monniken en dat geldt ook voor de nonnen van Wat Sok Pa Luang. Ze hoeven maar acht regels in acht te nemen en ze leiden een ander soort leven dan de monniken en novicen.

De plaats van de wat in het Laotiaanse leven

In Laos heeft elke stadswijk en elk dorp zijn eigen tempel. De wat is een centraal punt in de buurt en is in het alledaagse leven geïntegreerd. De doden worden er gecremeerd, mensen komen ernaartoe om raad te vragen, soms komen ze ook met gezondheidsklachten. Bij geboorten en trouwen zijn er monniken aanwezig, maar ook als er een nieuwe winkel wordt geopend, is het gebruikelijk dat deze door een monnik wordt ingewijd. Daarnaast vervult de tempel een rol in het verspreiden van informatie, bijvoorbeeld over ziekten als aids. Natuurlijk is de wat allereerst een spirituele plaats waar monniken, novicen en nonnen het boeddhisme praktiseren, maar minstens even belangrijk in de Laotiaanse tempelgemeenschappen is de rol van het onderwijs. Het merendeel van de jongens die als novice toetreden, doen dit om naar school te kunnen gaan.

Vaak zijn het kinderen wier ouders te arm zijn om schoolgeld te betalen. Of het gaat om wezen, of om kinderen die een moeilijk leven achter de rug hebben. Slechts een klein percentage van de jongens treedt toe vanuit een roeping en de meesten vertrekken dan ook als ze klaar zijn met school. De tempels vervullen een belangrijke rol in de Laotiaanse samenleving: ze houden zich bezig met allerlei zaken die in de meeste landen door de regering en andere instituten zijn overgenomen.

De leefregels

In Laos hangt men het Theravada-boeddhisme aan. Deze stroming, waartoe vijftien procent van de Laotianen behoort, wordt ook wel het zuidelijke boeddhisme genoemd, omdat het zich via een zuidelijke route heeft verspreid: via India, Sri Lanka, Thailand naar Myanmar (Birma), Cambodja en Laos. Het noordelijke boeddhisme, het Mahayana, tref je voornamelijk aan in Nepal, Tibet, China, Korea, Mongolië en Vietnam. Theravada is ouder en oorspronkelijker dan het Mahayana en baseert zich op de alleroudste teksten en de zuivere leer van de Boeddha. Het legt de nadruk op het bestrijden van het lijden en het bereiken van een verlichte geest. Het lijden, dat in ieders leven aanwezig is, wordt vooral veroorzaakt

door onwetendheid. Mensen houden te veel vast aan materiële zaken, aan hun eigen verleden en de ervaringen. Volgens de leer moeten deze worden losgelaten. De geest en het lichaam zijn doorlopend in beweging en alles is tijdelijk en veranderlijk van aard. Meditatie, hun belangrijkste techniek, richt zich op het inzichtelijk en draaglijker maken van het lijden. De boeddhistische leer wordt op individuele wijze beleden en dat blijkt onder meer uit de manier waarop de regels worden nageleefd.

Op Wat Sok Pa Luang lijken er nauwelijks vaste regels te bestaan, bijvoorbeeld over hoe vaak je aan het ochtend- en avondgebed moet deelnemen, wanneer je mediteert, hoe vaak je 's ochtends met de aalmoezenronde meeloopt of wanneer je veegt. We wilden de tempelregels graag begrijpen, maar raakten ons er steeds meer van bewust dat de vinaya niet zomaar is te doorgronden. De vinaya, het alomvattende systeem van regels dat in het leven is geroepen om de monniken een leidraad in hun leven te geven, en dat bedoeld is om de orde als geheel goed te laten functioneren, is vergelijkbaar met de onderliggende regels van een politiek of ander systeem. Als je er van buitenaf naar kijkt, zie je een jungle aan regels, terwijl de leden ervan deze als een deel van zichzelf ervaren. We ondervonden dan ook dat de regels minder dogmatisch waren dan ze aanvankelijk leken. Elke monnik

heeft zo zijn eigen individuele omgang met de regels. Wat de ene in het dagelijkse leven toestaat of goedkeurt, kan een ander verwerpen. Ook al verloopt het dagelijks leven van de meesten niet in overeenstemming met de voorschriften van de zuivere leer, ze hebben er als gevolg van een jarenlange training wel een goede middenweg voor gevonden. Het zijn dan ook vooral de novicen die je met de regels ziet worstelen. Deze jongens, die net als andere leeftijdgenootjes graag rennen, rare bokkensprongen maken, naar de meisjes gluren, nieuwsgierig zijn of naar muziek willen luisteren, kunnen zich ook zorgen maken over hun pukkeltjes. Ze zijn nieuwsgierig en open, grappig en vaak ondeugend. Voor hen kunnen de regels een echte beproeving zijn, zoals het verbod om na twaalf uur 's middags nog te eten. Het energieverbruik van deze kinderen is zo groot dat ze 's avonds regelmatig hongerig rondlopen en iets zouden willen eten, wat ze soms ook stiekem doen. Ook met andere regels kunnen ze overhoopliggen. We herinneren ons een novice die tijdens een gesprek opsprong en enigszins opstandig zei: 'Denken jullie echt dat ik elke ochtend om vier uur opsta?' Waarmee hij leek te willen zeggen: jullie hebben het leven hier gezien, en het is niet altijd zoals jullie dachten dat het zou moeten zijn, hè?

Onderdeel van de vinaya zijn de tien voorschriften die aan de basis van de boeddhistische leer liggen. Het gaat om het verbod om mensen en dieren te doden, het verbod om te stelen en te liegen, het verbod op seksuele contacten, drugs en alcohol. Zoals gezegd mag er na twaalf uur 's middags niet meer gegeten worden. Daarnaast zijn amusement, dans en muziek niet toegestaan, evenmin als sieraden en parfum. Ze mogen niet in een comfortabel bed slapen en het is verboden om geld te bezitten. Ook al zijn sommige van deze basisregels toch voor interpretatie vatbaar, een aantal is dat helemaal niet, zoals het hebben van seksuele contacten. Bij het overtreden van deze regel kan een raad van monniken bijeen worden geroepen om de kwestie te bespreken. Als een monnik flink over de schreef is gegaan, kan het gebeuren dat hij de tempel onmiddellijk moet verlaten. Het is de allerswaarste straf die iemand kan treffen.

De sangha, de orde van monniken, probeert ongewenst gedrag zoveel mogelijk binnenshuis en uit het gezichtsveld van de buitenwereld te houden. Van de leden wordt verwacht dat ze voldoen aan het beeld van de zuivere boeddhist. Zij moeten het goede voorbeeld geven, niet alleen aan andere Laotianen, maar ook aan elkaar. Deze houding is noodzakelijk voor het

voortbestaan van de orde; slecht gedrag trekt hun bestaansrecht in twijfel. Als zij zich niet volgens de codes gedragen of zich zelfs misdragen, verliezen ze het respect van de leken en van medemonniken. Voor eten en kleren zijn ze van anderen afhankelijk en onderling hebben ze elkaar nodig, zoals dat in iedere leefgemeenschap geldt.

Ontmoetingen en enkele achtergronden

Naarmate we velen persoonlijk beter leerden kennen, konden we steeds makkelijker tot het leven op Wat Sok Pa Luang doordringen, ook met de camera. Toch bleef het meestal een kwestie van proberen, aftasten en zoeken naar openingen. We hadden officiële toestemming van de abt om er te fotograferen en konden ons vrij bewegen. Maar of iets wel of niet gefotografeerd kon worden? Simpele dingen als televisiekijken, spelen en ravotten bleken soms opeens toch in strijd met hun regels te zijn en konden om die reden niet gefotografeerd worden. Enkele twijfelgevallen laten we wel in het boek zien, zoals de foto's van een novice die de vechtsport kung fu oefent. Ook al gaat het in onze ogen om onschuldige handelingen, het is een feit dat de novice een regel overtreedt. In de tekst bij de foto gaan we hierop in.

Het wankele evenwicht tussen wat wel en wat niet gefotografeerd kon worden, had niet met onwil of ontoegankelijkheid te maken. We werden vriendelijk ontvangen. Ze waren uiterst behulpzaam, warm, toegankelijk en behandelden ons met veel respect. Maar hun bijzondere ingetogenheid en het feit dat ze bedachtzaam zijn en spaarzaam met woorden, vroeg om een speciale benadering. Als ze iets vertellen of uitleggen, moet je er geduldig voor gaan zitten. Ze hebben ook een eigen niet-lineaire logica die ons verwondert en zich kenmerkt door een indirecte manier van praten waarbij je, als je niet oplet, makkelijk in de woorden verdwaalt en de draad van het gesprek kwijtraakt.

Sommige onderwerpen waren lastig bespreekbaar. Vragen als: wil je later monnik worden, verlang je weleens naar een vrouw, zou je kinderen willen, wil je je hele leven monnik blijven, bleven bijna altijd met een verlegen glimlach onbeantwoord. Toen we een negentienjarige novice eens vroegen of onze nieuwsgierigheid slecht was, zei hij: 'Nee, niet slecht, maar wel vreemd.' Een veelzeggend antwoord.

We gingen ook op zoek naar documenten over de geschiedenis van Wat Sok Pa Luang en naar boeken over het boeddhisme in Laos. Onze strooptochten langs bibliotheken leverde niets op. Elke bibliotheek die we

hoopvol betraden, verlieten we weer met lege handen. De belangrijkste universiteit van Laos had één schamel plankje met boeken over het boeddhisme, terwijl het toch een boeddhistisch land is. Het drong langzaam tot ons door dat de bibliotheken ons niets te bieden hadden en dat Laos geen eigen en ontwikkelde boekencultuur heeft. Het land is lange tijd geïsoleerd geweest van de rest van de wereld en heeft een kleinschalige en overwegend agrarische economie. Een bestaan waarin mensen van dag tot dag proberen te overleven, heeft zijn neerslag in zowel de boeken- als beeldcultuur.

We moesten het zonder achtergrondmateriaal doen en vertrouwen op onze eigen waarneming. Het ontbreken van documenten en fotoboeken over het Laotiaanse tempelleven heeft ons gesterkt in het idee om zelf zoveel mogelijk te verzamelen en er een boek van te maken.

Het is onmogelijk om iets te beschrijven wat niet goed in woorden kan worden gevangen. Toch willen we proberen nog enkele zinnen te wijden aan de sfeer van Wat Sok Pa Luang. Voor ons werd deze misschien wel het meest gekleurd door de geluiden. Het was er stil, en als je eens iets hoorde, waren het suizende bomen of struiken, blaffende honden, kreten van

spelende kinderen, een bromfiets van een bezoeker of het ritme van een vegende bezem. Op afstand drong het geruis van de stad binnen. Het was er rustig en er hing een contemplatieve sfeer. Als de novicen lol hadden, leidde dit niet tot uitbundig geschater maar tot een ingetogen glimlach. Als een van hen geplaagd werd door emoties als ontevredenheid of boosheid, werden deze blijkbaar in het hoofd opgelost en niet in het bijzijn van anderen, want stemverheffingen hoorde je er nooit. De serene sfeer was het sterkst tijdens de dagelijkse diensten. De eenvoudige en monotone gezangen die door de luiken van de tempelhal een weg naar buiten zochten, lagen als een rustgevende deken over het terrein. Terwijl de auto's en brommers buiten de poort in allerijl voorbijraasden, leken de gezangen het leven op de wat even helemaal stil te leggen. De reciterende stemmen raakten langzaam aan verweven met het stof en de bladeren en gingen op in de allerdiepste nerven van het plantengroen.

Vergankelijkheid

Alles is aan veranderingen onderhevig en tijdelijk van aard. Dat heb ik aan den lijve ondervonden. Toen ik elf jaar was, overleed mijn moeder onverwachts. Mijn vader is na een jaar hertrouwd, maar ook mijn stiefmoeder stierf kort daarop. Mijn vader stelde voor dat ik novice zou worden, maar ik wilde helemaal niets, ik miste m'n moeder. Tegen m'n zin in ben ik toch toegetreden. Na een tijdje op de wat te hebben gewoond, veranderde ik geleidelijk aan. De monniken en novicen waren aardig voor me. Ik zie mijn vader niet vaak meer, maar het is goed dat het zo is gelopen. Ik heb nu meer respect voor hem.

ວັດໂສກປ່າຫລວງ

Een novice

Ik zou examen op school kunnen doen, maar stel het nog een jaar uit om me op het monnikschap voor te bereiden. Er wordt van ons verwacht dat we op twintigjarige leeftijd ofwel als monnik worden ingewijd, ofwel ons gewaad afdoen en uittreden. Als novice heb ik me slechts te houden aan de tien boeddhistische voorschriften en een aantal trainingsregels, terwijl een monnik er 227 heeft! Kiezen voor het monnikschap is kiezen voor een bepaalde levensstijl en voor het tempelleven. Niet iedere novice wil of kan dat. Sommigen willen later een vrouw en kinderen. Als ik ooit zou uittreden, zou ik toch boeddhist blijven, dat raak ik nooit meer kwijt.

Aalmoezenronde

Bij zonsopgang verzamelen we ons bij de poort voor de dagelijkse aalmoezenronde. We lopen in drie groepen door verschillende gedeeltes van de wijk. Ik loop ongeveer vier keer per week.

Een belangrijk gezegde in Laos is: Doe goed en ontvang goed; wie kwaad doet, zal het kwaad ontvangen.

Het vasten

Vanmorgen heb ik haar met een klusje geholpen. Zij is de allerliefste non van de wat, misschien net zo lief als m'n eigen moeder. Terwijl ik het hout heb opgeruimd, heeft zij bonen en kip gemaakt, dat was lekker. Maar om elf uur heb ik nog een keer gegeten, en dat was te veel. M'n buik ontplofte bijna. Soms kan ik me niet beheersen, dan ben ik bang dat ik 's middags honger krijg. Het vasten na twaalf uur went, maar het blijft moeilijk.

Alle novicen smokkelen weleens. Drie dagen geleden had ik 's avonds zo'n honger dat ik stiekem wat rijst heb gegeten. Daar kreeg ik zo'n spijt van dat ik niet kon slapen. Maar de avond daarna had ik weer honger. Ik woon hier nog niet zo lang en merk dat de ouderen er beter tegen kunnen. Ik snap dat het vasten belangrijk is, maar kunnen we onze verlangens niet op een andere manier leren te beheersen? Ik vind dat er voor kinderen een uitzondering op de regel moet komen.

Onbaatzuchtigheid

Voor ons is de aalmoezenronde een goede oefening in eigenschappen als gewetensvol handelen, nederigheid, onbaatzuchtigheid en mededogen. Aan de andere kant biedt het geven van eten de gewone mensen de kans om hun eigen heil te verbeteren. Het ritueel helpt hen in hun geestelijke groei, als ze daarnaast tenminste ook nog mediteren en de boeddhistische voorschriften naleven.

Bedtijd

Het allermoeilijkst vind ik het vroege opstaan. We mogen zelf weten hoe laat we gaan slapen, maar er wordt wel verwacht dat we 's ochtends paraat zijn. Gisteren heb ik tot laat in de avond met de anderen zitten praten. We hebben een nieuwe novice in huis, vandaar. Ik denk dat hij heimwee had, en ik wilde hem geruststellen. Toen ik eenmaal in bed lag, besepte ik dat het alweer middernacht was. Vanmorgen tijdens het ochtendgebed viel ik bijna in slaap. Ook al zitten de monniken allemaal voor ons, sommigen hebben ogen in hun rug, want mijn gegaap werd direct opgemerkt. Ik geef toe, wat meer discipline zou geen kwaad kunnen. Maar hoe word je een ochtendmens, is dat iets wat je kan leren?

Mijn leraar

Hij is een knappe monnik en helpt me vaak met boeddhistische teksten of met Engels. Ik lees weinig boeken, want het is beter om van een leraar of meester te leren, hoewel je zijn woorden nooit blindelings moet volgen. De Boeddha vond het belangrijk dat we zelf leren denken en dat we alles aan onze eigen inzichten toetsen. Dat is volgens hem de enige weg die naar wijsheid leidt. Of ik ooit wijs zal worden? Ik hoop het maar! Misschien moet ik minder computerspelletjes doen of minder rondhangen. Zondag heb ik met anderen naar een Bollywoodfilm gekeken. Dat is pas echt verspilling van tijd!

In het boeddhisme zeggen ze: Een goede leraar zegt wat hij doet en doet wat hij zegt.

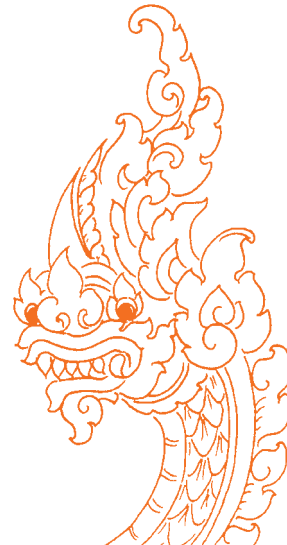

Vipassana

Anderen zijn het wellicht niet met me eens, maar meditatie is het beste dat ik ooit heb geleerd. Als ik negatieve gevoelens heb, boos of verdrietig ben, ga ik mediteren. Ik word er rustig van en leer m'n gevoel beter kennen. Door meditatie kan ik negatieve gedachten omzetten in positieve. Ik zit of lig en observeer m'n ademhaling. Ik probeer de dingen te zien zoals ze werkelijk zijn. Naarmate je de techniek beter beheerst, kan je ook een ander concentratiepunt nemen. Het is een proces van geestzuivering door zelfobservatie, en kan door iedereen worden beoefend, op elk moment van de dag en op elke plaats. Ik doe het elke dag. Eén keer per week leid ik een meditatie voor mensen van buiten de wat.

Master degree

's Ochtends studeer ik aan het Lao-American College voor een master degree Engels. Ik heb geluk gehad: mijn studie wordt door een Australische vrouw betaald. Mijn ouders zouden er geen geld voor hebben. Ze hebben slechts twee kleine rijstveldjes en tijdens de regentijd raken ze door de overstromingen geregeld hun huis kwijt. M'n vader wilde aanvankelijk niet dat ik novice zou worden. Hij is zelf monnik geweest en weet wat het inhoudt. Maar nu is hij er trots op dat ik studeer.

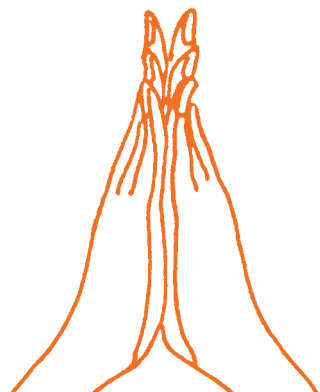

Ruilhandel

Het is verboden om geld te verdienen. Op zichzelf is dat niet erg, maar het is wel lastig. We hebben voor alles geld nodig: voor de elektriciteitsrekening, voor schoolboeken, tandpasta, een tandenborstel, een tuk tuk (taxi). De mensen die ons 's morgens eten geven, verlangen wel geld als we iets in hun winkel komen kopen. Soms krijgen we tijdens een ceremonie wat geld, maar dat is nooit veel. Op zaterdag stallen we geregeld religieuze voorwerpen uit. Mensen komen deze dan ophalen en geven ons daar geld voor. Het is een soort ruilhandel, en dat is wel toegestaan. De mensen komen er goed af, want de spullen zijn goedkoper dan wanneer ze die op de markt kopen. Voor de tempel is dit een manier om aan inkomsten te komen.

Mijn plichten

Mijn dag begint om halfvier 's morgens. Ik ben een van de voorzangers in het ochtendgebed. Daarnaast heb ik allerlei andere taken. 's Ochtends ontbijt ik met de abt om dingen door te spreken. Daarna ga ik soms naar een geboorte, trouwerij of andere speciale gebeurtenis. Ook besteed ik tijd aan het begeleiden van de novicen. Dat doe ik graag, ik hou van die kleine rakkers. Ze zijn speels en vrolijk. Ook al overtreden ze makkelijk de regels, de meesten doen hun best om een goede novice te zijn. Zolang ze het niet te bont maken, laat ik ze hun gang gaan. Die bokkensprongen verdwijnen met het verstrijken van de jaren vanzelf. Ik grijp alleen in als ze hardnekkig weigeren om hun gedrag te verbeteren. Dan kijk ik heel streng, of ik neem ze apart. Ze voelen haarscherp aan waar de grenzen liggen.

Dieren doden

Mensen denken vaak dat wij uit principe geen vlees eten. Ik weet niet hoe dat komt. Heeft het te maken met het gebod dat ons verbiedt om mensen en dieren te doden? Waarschijnlijk. Wij mogen geen dieren doden, maar als iemand ons kip geeft, mogen we ervan eten, mits deze niet speciaal voor ons is geslacht. Wij zijn afhankelijk van het eten dat we krijgen. We kunnen toch niet zeggen: dit eten we wel, en dat niet? We eten alles, ook slang of vis. Laotianen eten trouwens zelf ook niet elke dag vlees of vis, dat is te duur. Iemand die vlees eet, kan een zuiver hart hebben, terwijl iemand die geen vlees eet, zelfzuchtig en oneerlijk kan zijn. De lessen van de Boeddha gaan over de kwaliteit van je hart, niet over wat je eet.

Tuk tuk

De studenten komen van heinde en ver. Meestal delen de novicen een tuk tuk, want dat is goedkoper. Voor mij is het makkelijk, want ik woon naast de school. Dat bespaart geld, en soms ga ik tussen twee lessen even een dutje doen. Sommige novicen lopen meer dan een uur per dag naar school, ook al is het dertig graden. Fietsen zou makkelijker zijn, maar dat kan hier niet. De monniken vinden het verkeer te gevaarlijk. Op het platteland wordt wel gefietst, dat kan ook niet anders: de afstanden zijn vaak te groot om te lopen.

วัดมหาพุทธวิเศษเชียงใหม่

Engels

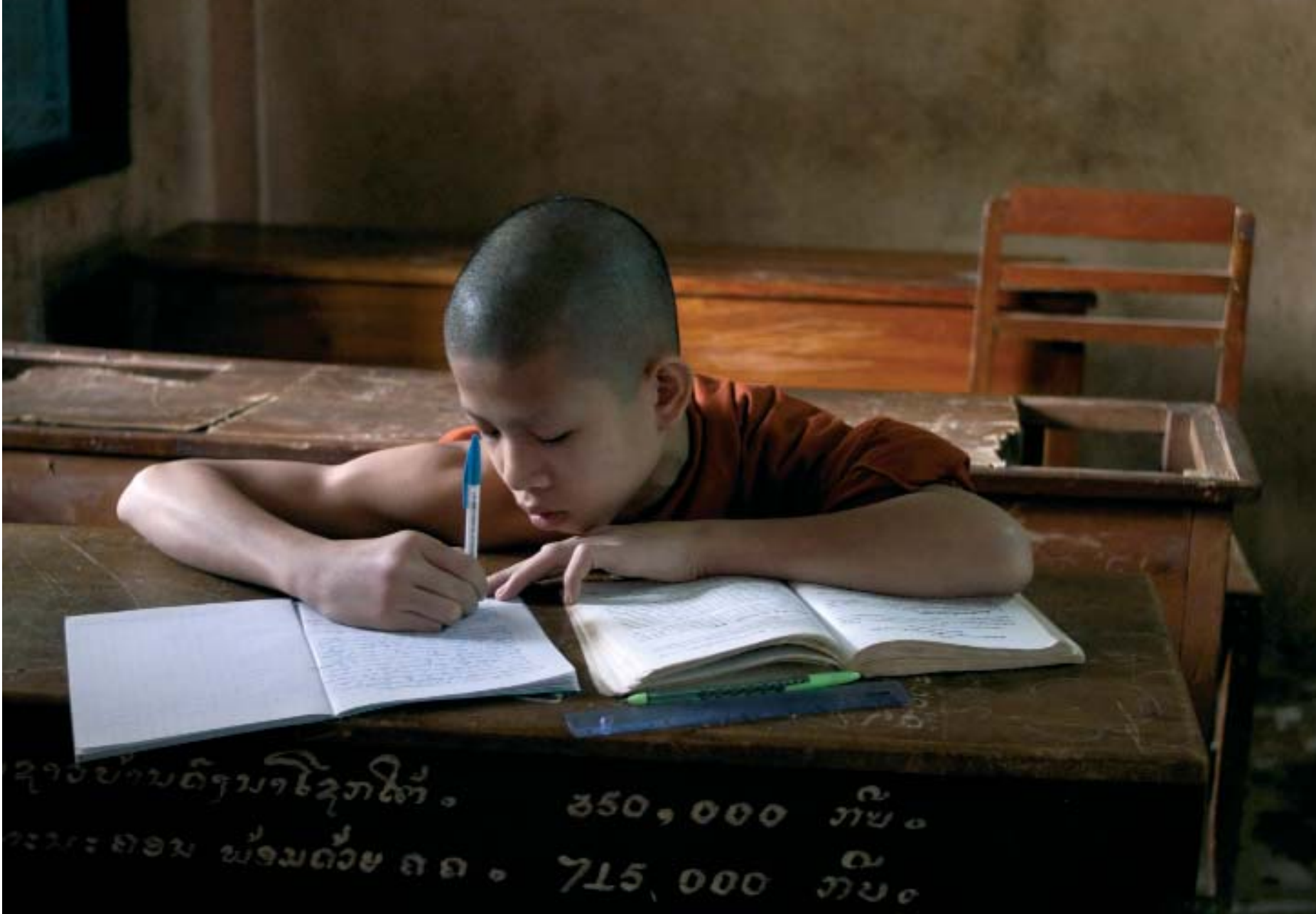
Vroeger was ik monnik, nu geef ik hier Engels op school. Ik woon in een dorpje twee uur buiten Vientiane, heb een vrouw en twee kinderen. Het dorp is te ver om elke dag op en neer naar huis te gaan, daarom woon ik doorde-weeks in het schoolgebouw. De studenten krijgen vakken als Lao, Thai, Engels, wiskunde, scheikunde, aardrijkskunde, biologie. Daarnaast krijgen ze boeddhistische onderwerpen. Engels is een populair vak. Voor ons is het lastig om aan die enorme vraag te voldoen. De studenten krijgen het maar twee uur per week. Daarom gaan velen nog naar een andere school voor wat extra lessen. De meeste novicen weten waarom ze hier op school zitten. We bieden hun betere vooruitzichten, ook als ze later eventueel uittreden. Ze zijn zich bewust van de noodzaak om te leren en studeren hard. Een minderheid doet liever iets anders, zoals internetten of rondhangen.

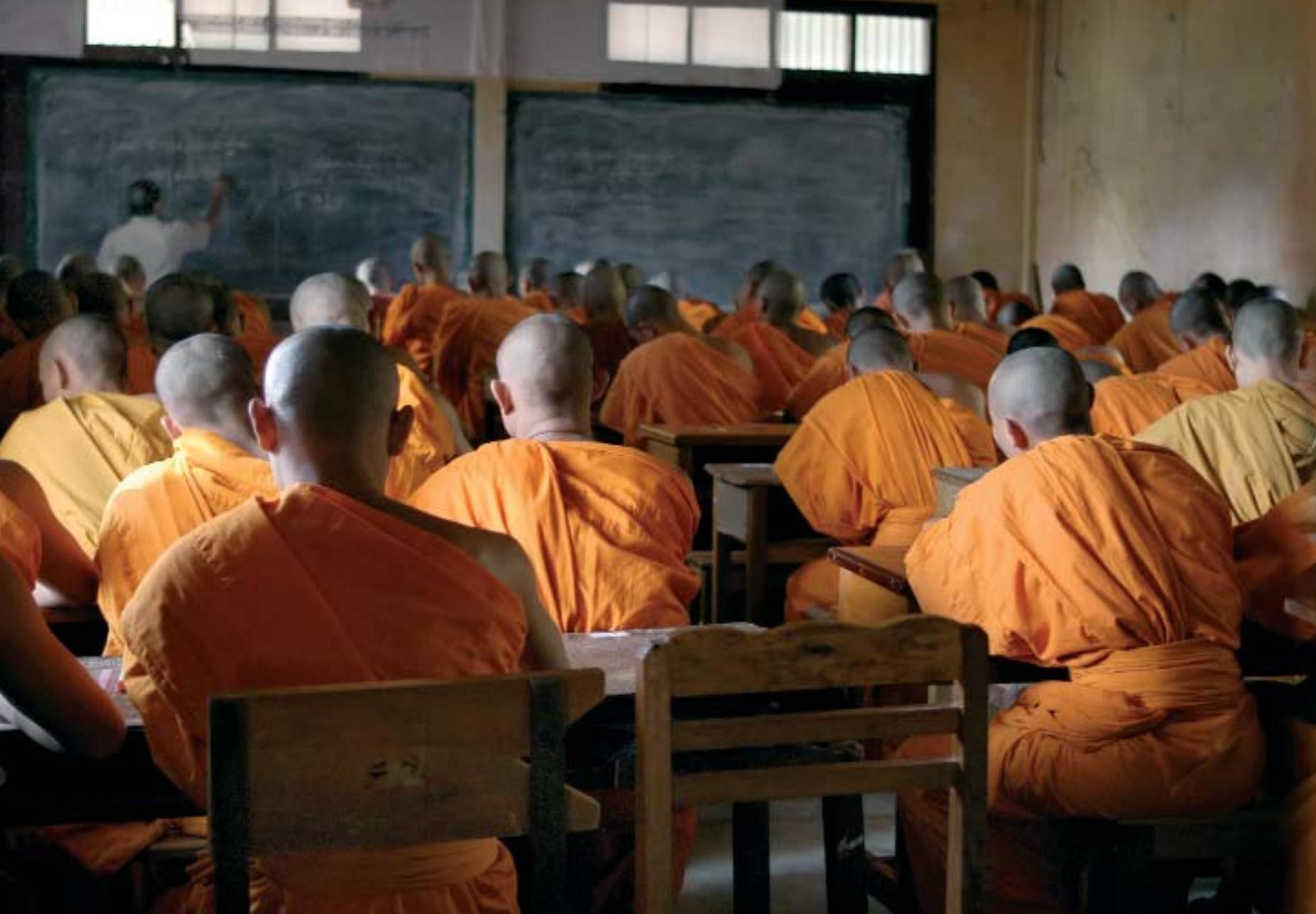
Highschool

Alle novicen van Vientiane komen naar deze boeddhistische highschool, het is de enige in de stad. Ik heb begrepen dat er nog een tweede komt, een die zich uitsluitend op het boeddhisme richt en bedoeld is voor degenen die strikt naar de leer willen leven. Dat kan geen kwaad. Wij hebben achthonderd studenten en kunnen dat aantal nauwelijks aan. Er komen steeds meer novicen naar Vientiane om te studeren. De regering streeft in het algemeen naar klassen met hoogstens vijfenveertig leerlingen, maar ik zou niet weten hoe we dat voor elkaar kunnen krijgen. We kunnen toch geen novicen weigeren?

၆x၁၁ ၆x ၆၆x၁၁ ၆၆x ၁၁x၁၁ ၁၁x

ຊ່າງບ້ານດິງນາໂຊກໃຫ້. 350,000 ກີບ
ລະນະຄອນ ພ້ອມດ້ວຍ ຄ.ຄ. 715,000 ກີບ

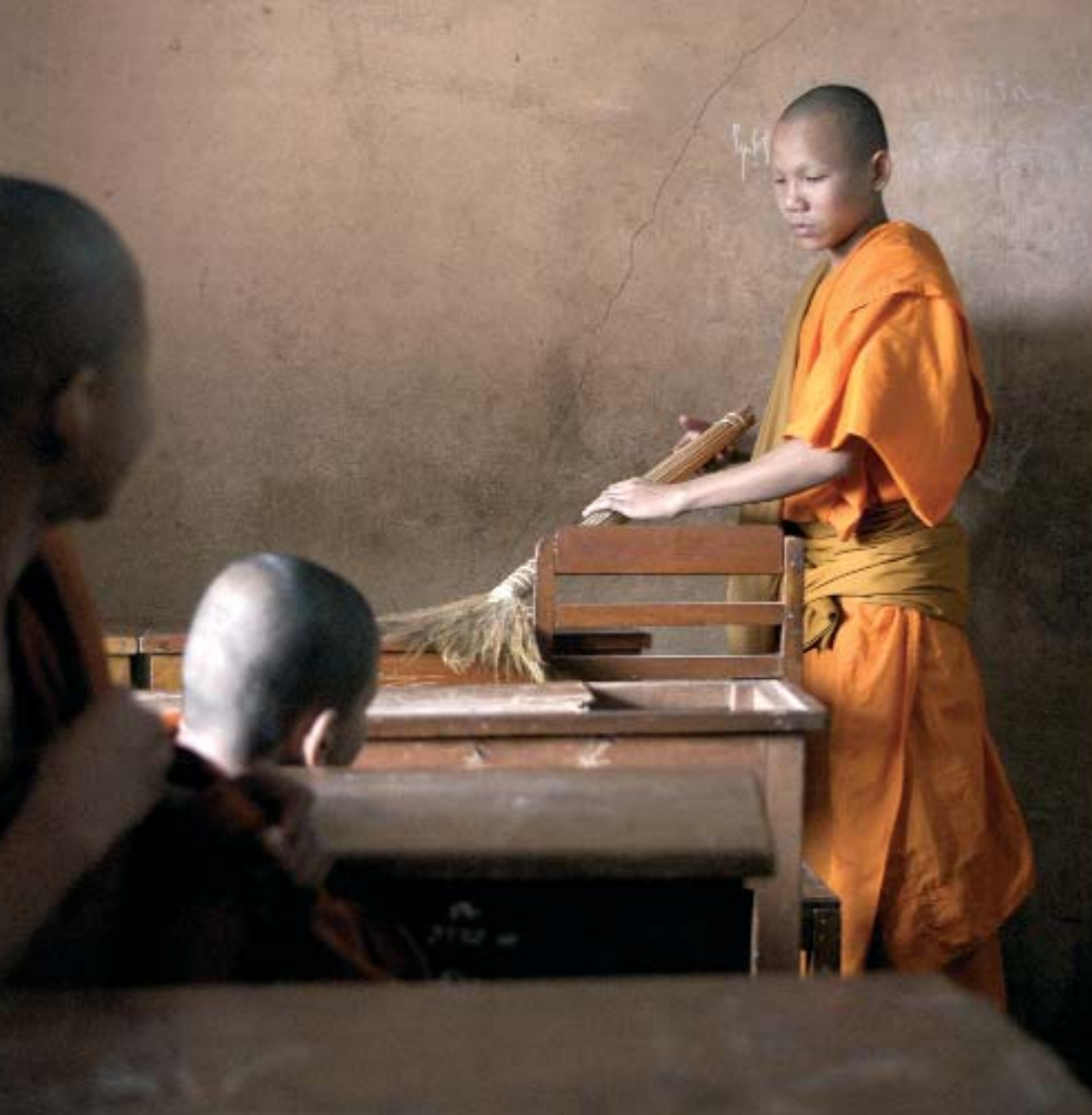
Bibliotheek

Er zitten negentig kinderen in mijn klas. De leraar klaagt vaak dat het te rumoerig is, maar wat wil je als je zo boven op elkaar zit. Je kunt je nauwelijks bewegen. Als het dertig graden is en vochtig, smoor je weg. Nu ga ik even naar de bibliotheek, want die is maar één middag per week open. Er zijn boeken over diepzeeduiken, voetbal, zeilen, tuinieren, vliegtuigen... Er is een Amerikaanse vrouw die boeken inzamelt en deze aan de school schenkt. In de openbare bibliotheek in de stad ben ik nog nooit geweest, want daar heb ik geen geld voor.

Schoolgeld

Als je het schoolgeld niet zelf kunt betalen, krijg je het soms van een monnik of van iemand anders. Als dat niet lukt, gebeurt er niets. Toen ik het eerste jaar hier op school kwam, had ik geen geld. Waar moest ik het vandaan halen? Mijn ouders hadden het niet en ik kende niemand. De school heeft nooit om het geld gevraagd. Op openbare scholen word je niet toegelaten als je niet betaalt. Als ik klaar met school ben, treed ik waarschijnlijk uit. Ik wil dan een baan zoeken. Met het geld dat ik verdien, wil ik een beroepsopleiding elektronica volgen. Dan kan ik ook eindelijk iets voor mijn ouders doen. Zij hebben alleen maar een buffel.

Mijn gewaad

Toen ik een novice werd, was ik bang voor mijn nieuwe kleren. Ik had dertien jaar in een broek gelopen en vriendjes probeerden me wijs te maken dat ik geen onderbroek zou mogen dragen. De eerste maanden voelde ik me nogal een buitenstaander in mijn nieuwe kleding. Ik dacht dat de mensen naar me keken als ik over de straat liep, of als ik over een plas water sprong. Een novice of monnik hoort nu eenmaal niet te springen, hij dient zich beheerst en elegant te bewegen. Al die angsten over m'n gewaad ben ik nu kwijt. Soms ben ik er zelfs trots op.

Met vuur spelen

We overtreden allemaal soms wel een regel. Wat wil je? Wij zien ook wat er buiten de poort gebeurt. Als je je verveelt en naar iets zoekt, wil je de regels weleens per ongeluk vergeten. Mijn vriend is vorige maand in gewone kleren naar de avondmarkt geweest. Hij en zijn vriend hebben er een bananenmilkshake gedronken. Dat klinkt onschuldig, maar als een strikte monnik erachter komt, zou hij alsnog stokslagen kunnen krijgen, of worden weggestuurd. Een andere vriend is een keer in gewone kleren naar het kickboksen wezen kijken. Daarna gingen ze met z'n allen een biertje drinken. Zoiets kan even spannend zijn, maar daarna zitten de meesten hem flink te knijpen. Je moet oppassen. Alle novicen die dat doen, weten dat ze met vuur spelen. De meesten riskeren dit soort avontuurtjes niet. Misschien hebben ze er ook geen behoefte aan.

Wijsheid

Je moet mij niet vragen wat wijsheid is, ik ben zestien jaar! Het woord wordt vaak in de boeddhistische leer gebruikt en ik weet dat het verkrijgen van wijsheid een van de hogere doelen in het leven is. Maar hoe ik een wijs mens kan worden? Veel denkbeelden kan ik dromen, omdat ik ze zo vaak heb gehoord. Bijvoorbeeld dat het niet gaat om feitelijke kennis, maar om inzicht, eerlijkheid en waarheid. Of dat we onze vijanden moeten liefhebben. Maar om een wijs mens te worden, moet ik minstens duizend jaar worden! Laten we nu stoppen over dit onderwerp, ik word moe van al die ingewikkelde zaken. Er bestaat geen magische formule die je vertelt hoe je wijs kunt worden.

Palmbladeren

Van oudsher worden de boeddhistische teksten op palmbladeren geschreven. Met een scherpe naald wordt de tekst in het palmblad gekrast. De woorden worden leesbaar door een speciale preparatie van de groeven. Tegenwoordig wordt er veel op papier gedrukt. De teksten worden in het Pali of Sanskriet geschreven, oude talen die weinigen beheersen. We gebruiken ze tijdens plechtigheden en feesten. Deze tekst gaat bijvoorbeeld over mededogen en egoïsme. Het komt erop neer dat een egoïstisch mens zich niet in een ander kan verplaatsen. We moeten het egoïsme in onszelf bestrijden door de geest te zuiveren, zodat mededogen ervoor in de plaats kan komen. Toch zijn zulke teksten ondergeschikt aan de ervaring. Boeddhisten zijn het erover eens dat het geschreven woord niet moet worden verward met de realiteit waarnaar het verwijst. Woorden op zich betekenen niets.

Laag over laag

Op dit moment is het niet zo warm, maar als het tijdens de regentijd heet en vochtig is, wordt het me weleens te veel. Dan kijk ik zuchtend naar de mensen die een T-shirt aan hebben. Zo'n gewaad ziet er misschien eenvoudig uit, maar dat is schijn. Met ons pak kan je twee eenpersoonsbedden opmaken, misschien wel drie! Als ik haast hebt, en niet geduldig laag over laag heen vouw, raak ik verstrikt in de stof. Als mijn vrienden dan ook nog eens staan te wachten, word ik nerveus. Op de wat draag ik het liefst een katoenen hesje, dat is makkelijk en ik kan me beter bewegen. Dan blijft m'n kleed ook langer mooi.

Volle maan

Het scheren gebeurt één keer per maand, op de dag voor volle maan. Ik ben net aan de beurt geweest. Voor het middaggebed moeten we allemaal zijn geschoren. Als je dat niet bent, loop je voor schut. Je valt dan vreselijk op tussen al die gladde hoofden.

Ik ga nu wel even m'n muts halen, ik heb het koud! Een watje hè, om met deze temperatuur over een muts te zeuren. Ik kan er niets aan doen, ik heb het koud!

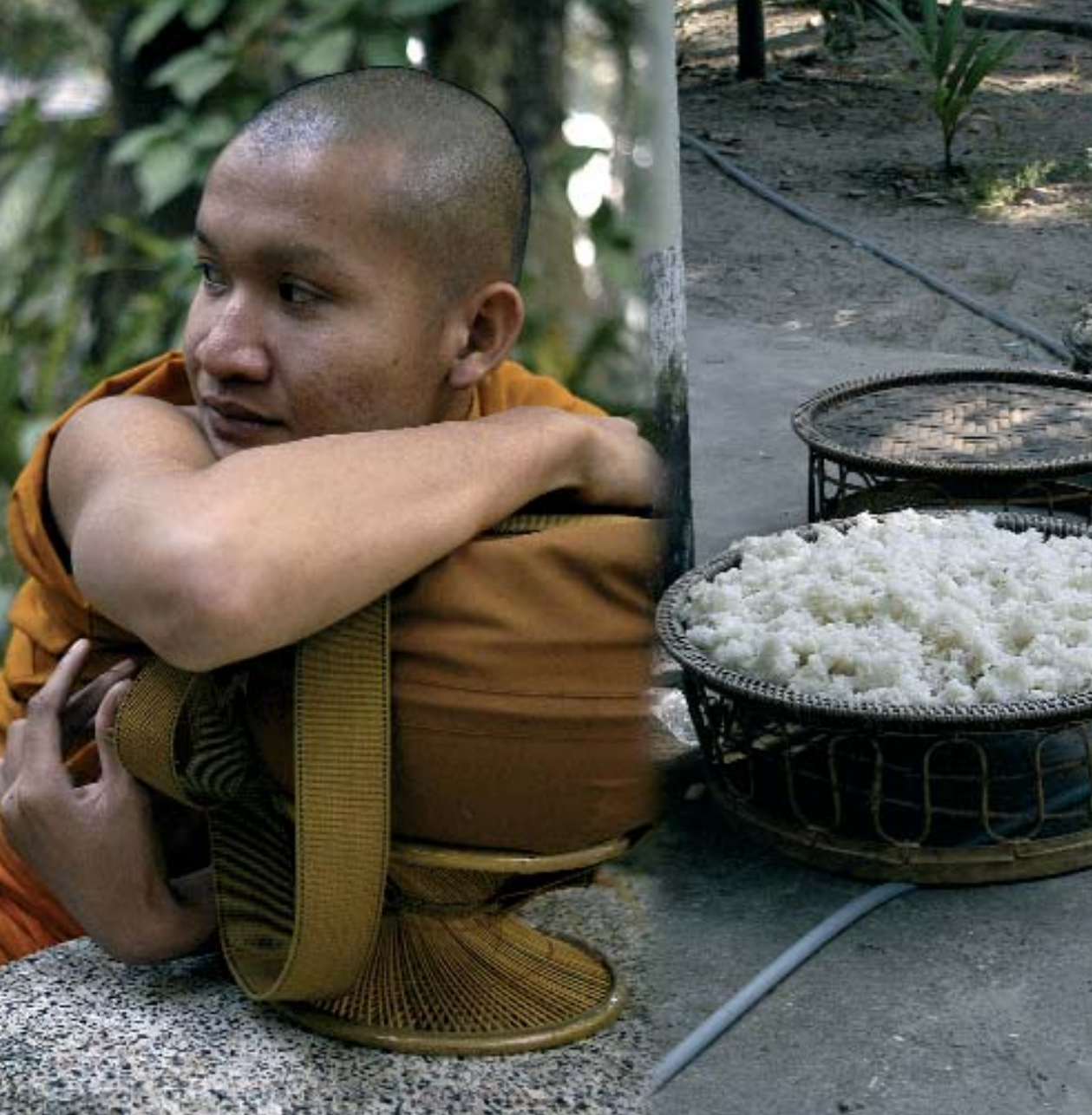

Maankalender

Volle maan is de belangrijkste boeddhistische dag van de maand. Dan zit de tempel vol. Je moet een goede reden hebben om dan niet bij het gebed te zijn. Maar ook nieuwe maan, het eerste en laatste kwartier zijn speciale dagen. Ze worden boeddhistdag genoemd. Er komen dan meer mensen dan normaal naar de tempel om te offeren. De mooiste ceremonie is die op volle maan in mei, als we de geboorte, verlichting en dood van de Boeddha vieren. Daar kijk ik naar uit. Veel feesten hebben we overigens niet. Wij zijn een meditatietempel en daar hoort soberheid bij.

Kleefrijst

Rijst krijgen we in overvloed, vooral kleefrijst. Van de rijst die na het eten overblijft, maken de tempeljongens soms rijstkoekjes of het wordt aan de kippen gevoerd. We krijgen ook groenten, fruitrepen, koekjes, en soms wat geld. De monniken eten altijd als eersten, daarna zijn de novicen aan de beurt en als de tempeljongens ten slotte pech hebben, is er alleen maar rijst over. We moeten het eten eerlijk verdelen, maar soms, als hij ergens de pest over in heeft, of als hij een novice in het gareel probeert te krijgen, houdt een monnik eten achter. Het eten is niet zomaar iets. Dat komt door het vasten, want we weten nooit van tevoren of er de volgende dag genoeg zal zijn. In werkelijkheid komt dat niet voor, we zijn niet zielig en zullen niet verhongeren. Er zijn genoeg gezinnen die, net als wij, twee keer per dag eten omdat ze niet meer hebben. Die wenen daar ook aan.

Universiteit

Vroeger al ging ik graag naar de gebeden in de dorpstempel, ook al begreep ik de woorden niet. Ik heb het dorp verlaten om in Vientiane naar school te gaan. Soms mis ik het spelen in de rivier. Als ik bij m'n familie ben, zwem ik nog weleens met m'n vrienden. Die houden dan hun mond, omdat ze weten dat ik niet mag zwemmen. Als ik examen heb gedaan, zou ik graag naar een boeddhistische universiteit in het buitenland willen, bijvoorbeeld in Bangkok. Er zijn er maar een paar in de wereld. We zullen zien, je moet geluk hebben en erg goed zijn om uitverkoren te worden als je geen geld hebt.

Richel voor richel

De tempels moeten er vanwege het komende feest netjes uitzien. Vandaag heeft de abt alle tempels geïnspecteerd. Ik liep toevallig rond. Hij wenkte me en heeft me aan het werk gezet. Ik wilde net gaan studeren, maar dat moet dan maar even wachten. Met een tandenborstel en doekje moeten we het beeldhouwwerk boenen, richel voor richel! Het is echt monnikenwerk, maar ik vind het best. Het is opvallend dat het zo stil is, er is geen andere novice te zien. Ik denk dat de anderen zich in hun kamer hebben verstoppt.

Brrrr...

Het is vandaag zo ontzettend koud! Niet normaal voor deze tijd van het jaar. We blijven lekker in bed liggen. De monnik van dit huis is vriendelijk en zelden nukkig. Als novicen komen we hier graag en mogen veel, zolang we hem maar niet gek maken met ons geschreeuw of gestoei in de bosjes. Soms gluren we naar de meisjes op de campus van de universiteit. Hij doet meestal alsof hij het niet ziet. Laatst heeft hij een oude televisie voor ons gerepareerd, zodat we naar kickboksen kunnen kijken. Hij repareert alles wat kapot is, maar hij zal nooit iets voor zichzelf doen. Als wij gelukkig zijn, is hij het ook. Tenminste, dat denk ik.

Mijn meester

Over een maand of zes vertrek ik naar de tempel van mijn leermeester Phra Ajahn Xali Khantasali. Hij is hier op Wat Sok Pa Luang abt geweest. Ik woon nu in zijn vroegere huis. Twee jaar geleden trok hij zich volledig terug in de bossen om er te mediteren. Toen hij naar Vientiane terugkwam, heeft hij z'n eigen tempel opgericht. Ik heb zeer veel respect voor hem en wil hem gaan helpen. Ik kan Engels, daar heeft hij niemand voor. Er zullen veel buitenlanders komen, want er zijn minstens vierduizend monniken die zijn weg volgen. Een paar maanden geleden zijn ze met de bouw van de tempel begonnen, het wordt de grootste in Vientiane. Er komt ook een school voor voortgezet onderwijs waar uitsluitend boeddhistisch onderwijs zal worden gegeven, dus geen wereldse vakken. Die zal puriteinser zijn dan de school hier, en is bedoeld voor novicen die ook echt monnik willen worden.

ສ

Na zonsondergang

Hij is heel goed in kungfu. De novicen willen allemaal les van hem. We mogen geen kungfu oefenen, maar het wordt oogluikend toegestaan, als het maar niet opvalt. We doen het in de bosjes, of achter de huizen, meestal na zonsondergang. Sporten is helaas verboden. Vroeger liepen monniken de hele dag, van dorp naar dorp, ze hadden beweging genoeg. Maar wij zitten de hele dag in de schoolbanken. Kungfu is een van de populairste sporten in Laos, iedereen kijkt ernaar op televisie. Wij ook, maar wel achter gesloten deuren!

Tempeljongen

Twee jaar geleden besloot ik om tempeljongen te worden: ik wilde meer vrijheid na lang novice te zijn geweest. De meeste huizen op de wat hebben een tempeljongen. Deze kookt, wast en doet klusjes zoals het huis schoonmaken en bomen kappen. Een van de monniken geef ik Engelse les en ik maak vaak het huis van de abt schoon. De wat is mijn redding geweest. Toen ik acht was, kwamen mijn ouders om het leven. Ze waren in het bos aan het werk toen een landmijn explodeerde. Ze waren op slag dood. Ik zal het beeld van hun verscheurde lichaamsdelen nooit vergeten, ik droom er nog vaak van. Na die dramatische gebeurtenis besloot ik om novice te worden. Mijn broers en oma wonen nog steeds in het dorp, maar het leven is er hard. Ze leven van hun rijstveldje en van wat ze in de jungle aan eten vinden. Ik heb een studiebeurs voor het Lao-American College gekregen, de beste school in Laos. Ik heb geboft.

Kungfu

Ik had de kungfu-houdingen nooit mogen laten zien. We hadden lol en ik werd door de anderen opgestookt. Ik heb me laten gaan, en dat had ik niet moeten doen. Ik heb er spijt van. Wij moeten het goede voorbeeld geven.

Volgens de boeddhistische leer is een fout niet misdadig of slecht, zolang een novice maar beseft dat hij verkeerd was. Dat besef is belangrijker dan de fout zelf.

Onze huizen

Omdat alle huizen bezet zijn, leef ik in dit tempeltje. Iedereen kan naar binnen kijken, maar is dat erg? Soms zitten hier zeven novicen op een kluitje naar een film te kijken. Het maakt mij niet uit waar ik woon. Iedereen heeft zo z'n eigen wensen en stijl. De een hangt posters van dieren op, de ander houdt van gekleurde lichtjes. Sommigen geven er helemaal niet om en hebben een kale kamer, zoals de meeste nonnen. Die hebben vaak niet eens een matras, ze slapen op een deken op de grond. De non die bij de poort woont, heeft een heel groot huis van twee verdiepingen, maar dat is helemaal leeg. Ze heeft een dun matje, een deken en een kussen. Of de twee novicen die in de bidhal wonen: die hebben van twee kasten hun eigen huis gemaakt en krijgen de dagelijkse gezangen er als een cadeautje bij.

Tijd

Een horloge heb ik niet. Als ik wil weten hoe laat het is, kijk ik naar de zon. Op belangrijke momenten gaat er altijd wel een gong of schoolbel. Het tromgeroffel dat je om vier uur 's ochtends in de hele stad hoort, is bedoeld voor de vroege vogels onder ons. Ik sta liever op als de hanen beginnen te kraaien. Niemand van ons heeft een horloge, het is een sieraad en dat is verboden. Ik heb trouwens ook geen agenda. Als er iets gebeurt, dan is dat zo, dan laat ik dat gebeuren. Anderen zijn gebonden aan tijdschema's, maar voor ons geldt: hoe minder verstoringen, hoe beter. Gisteren was ik op weg naar de middagdienst toen ik een vriend tegen het lijf liep die hier heeft gewoond. Ik herkende hem eerst niet, hij had een enorme bos met haar gekregen. We hebben een tijdje zitten praten. Hij vertelde over z'n nieuwe vriendinnetje en straalde van geluk.

Schenking

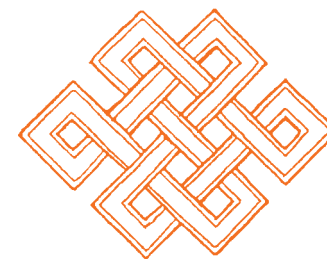
Ik regel meestal dit soort schilderwerk op de wat, het is mijn verantwoordelijkheid. De schilders hebben we ingehuurd, want de novicen en monniken hebben andere dingen te doen. De grote tempel kan worden geschilderd dankzij een schenking. Volgende maand is er een feest en de tempels moeten er dan glanzend bij liggen. Er zullen speciale gasten uit Thailand komen. Gisteren hebben we de novicen in een bijeenkomst verteld hoe ze onze Thaise vrienden zo vriendelijk mogelijk kunnen ontvangen. Het schilderen van de buitenmuren is nu eindelijk bijna klaar, morgen beginnen we binnen. Ook de boeddhabeelden zullen worden opgepoetst. De stellages zijn net gebracht. Deze tempel wordt alleen voor de allerbelangrijkste gebeurtenissen gebruikt. De dagelijkse diensten doen we liever in de hal, die heeft meer openheid, het is daar niet zo donker.

Mijn familie

In het dorp waar ik ben geboren, zat ik op een tempelschool, maar die stelde weinig voor. Daarom ben ik naar Vientiane gekomen. Ik mis mijn ouders, en zie ze weinig. Deze week was ik van plan om naar mijn familie te gaan, omdat ik er maar niets van hoorde. Maar mijn moeder belde vanmorgen. Alles gaat goed. Het bezoek stel ik nu uit. Misschien ga ik over een paar maanden.

Malaria

's Ochtends luid ik de bel in de tempelhal, ik sta daarom altijd om halfvier op. Ik woon ook in de hal, samen met een andere novice. Ik voel me soms eenzaam en studeer zoveel als ik kan. Ik heb geen familie meer. Mijn ouders zijn vijf jaar geleden overleden. Eerst stierf mijn vader aan malaria toen hij veertig was. Enkele maanden later overleed mijn moeder aan een onduidelijke ziekte, ze was een maand ziek en opeens dood. Na hun overlijden ben ik novice geworden, dat was de enige mogelijkheid. Ik heb een broer, maar die zie ik nooit. Ik hoorde laatst dat hij getrouwd is. Hij zal wel kinderen willen. Ook al krijg ik hier kansen, ik ben bang voor de toekomst. Ik moet alles zelf doen, er is niemand die me steunt. Vandaag heb ik het ontbijt gemist omdat ik nog Japans wilde studeren. Ik ben ook bang voor malariamuggen. Op dit moment zijn ze er niet, maar in de regentijd komen ze zeker terug.

Gekke oude monnik

De novicen steken vaak de draak met hem. Ze pakken stiekem eten uit zijn huis en gooien steentjes op zijn dak. Of ze druppelen water over hem heen als hij ligt te slapen. Hij vraagt erom. Hij deelt niet met anderen. Vaak liggen er zakken met fruit in zijn huis weg te rotten. Of hij bedelt om geld terwijl hij zelf genoeg heeft. Hij misbruikt zijn positie. De tempeljongen heeft hij een keer midden in de nacht op pad gestuurd om eieren te kopen. Alsof je 's nachts ergens eieren kunt kopen! Hij is egoïstisch en dat is tegen de leer. Hij heeft zijn levensverhaal ook niet mee. Op zijn vijftigste verliet hij de wat omdat hij verliefd werd op een meisje van eenentwintig jaar. Ze trouwden en kregen een kind. Maar drie jaar geleden is hij naar de tempel teruggekomen, ik weet niet waarom. Hij is nu zesentachtig. Of ze zijn gescheiden, weet ik ook niet, maar ze zien elkaar af en toe nog wel. Zijn zoon komt hem iedere dag eten brengen, maar die blijft nooit langer dan vijf minuten. Vroeger was de oude monnik zeer gerespecteerd, maar dat is voorbij. Ergens in zijn hoofd is er iets misgegaan. 's Ochtends roept hij altijd: 'Bonjour!' Misschien leeft hij in z'n hoofd nog in de tijd dat hij aan een Franse universiteit studeerde.

Buurtbewoners

De mensen uit de buurt vinden het prettig om hier te zijn. Ze helpen met vegen, ze komen noten rapen, of doen karweitjes. Sommigen komen voor de abt of een monnik om eten of geld te offeren. Tijdens feesten zijn er altijd veel mensen, zoals vorige week nog. Ze kwamen voor de dharma-beschouwingen en het bidden. Er was toen ook een klassieke Laotiaanse dans- en muziekvoorstelling, heel indrukwekkend. Mensen hadden van alles meegenomen, zoals melk, chocolade, fruit, kleren, soms wat geld en zelfs bier. Als tempeljongen mag ik bier drinken. Ze hebben me een paar flesjes gegeven omdat ik zo hard aan de voorbereidingen van het feest had gewerkt. Ik heb gekookt, stoelen klaargezet, slaapplaatsen klaargemaakt, en meer van dat soort dingen. Anders drink ik nooit bier, ik was dan ook lichtelijk aangeschoten.

Karma

Karma heeft met oorzaak en gevolg te maken. Als ik jou slecht behandel, ga jij mij waarschijnlijk ook slecht behandelen. Als ik een vogel met een steen doodgooi, verstoor ik de natuur. We moeten beseffen dat onze handelingen gevolgen voor de toekomst hebben. Als je geluk uitstraalt, roep je dat ook op. Ik leg het nu even simpel uit, karma is veel ingewikkelder...

Onze veger

Hij veegt de hele dag. De bladeren blijven vallen, maand in maand uit. Rond de schemering verbrandt hij grote hopen die hij overdag bij elkaar heeft geveegd. Het vuur is lekker warm, en goed tegen de muggen. Wij staan er vaak bij. De veger is een lieve man, hij zal de wat nooit verlaten. Hoe oud hij is? Hij kan het zich niet meer herinneren. Ik denk in de zeventig. Hij heeft in het noorden van Laos in het leger gediend. Toen hij in Vientiane terugkwam, bleek zijn familie naar Amerika te zijn geëmigreerd. Hij is toen hier komen wonen, dat is tien jaar geleden. Hij ziet er altijd gelukkig uit, dat komt door het vegen, hij heeft geen dharmallessen nodig. Hij zou een goede monnik zijn, maar dat is geen vraag, want hij is wie hij is.

Hightech

De novicen willen muziek, televisie, een computer, ook al hebben ze er geen geld voor. We hebben maar een paar televisies en telefoons op de wat, enkelen hebben een mobieltje. Ik had er ook een, maar dat heb ik weggedaan. Iedereen kwam het lenen en binnen twee weken was m'n beltegoed op. Over internet is ook veel gedoe. Persoonlijk vind ik het handig om te kunnen e-mailen. Maar monniken die een eigen website hebben, gaat mij te ver. Ongeveer de helft van de monniken die hier wonen, vindt dat we met de tijd mee moeten gaan, de andere helft wil dat niet. Ik weet niet aan welke kant ik sta.

Videoclips

Hij heeft een dvd-speler, televisie, videocamera en een kleine honderd dvd-videoclips. De novicen gaan geregeld bij hem televisie of clips kijken. Zijn broer en zus wonen in de Verenigde Staten en sturen hem soms geld op. Het zou beter zijn als hij dat geld met anderen deelt, maar niemand kan hem daartoe dwingen. Het leidt weleens tot vervelende opmerkingen, maar hij trekt zich daar weinig van aan. Hij heeft ook een eigen huisje. Volgens mij zitten er meer monniken in zijn familie. Tijdens bijeenkomsten in de stad is hij soms de plaatsvervanger van de abt. Hij is dus wel belangrijk, daar niet van. Zelf vind ik hem wel aardig, ook al is hij een beetje vreemd. Vorig jaar heeft hij een baby van een arme familie geadopteerd, die nu door zijn eigen familie wordt opgevoed. Als het jongetje zes jaar oud is, zal het wel hier komen wonen. Hij schijnt nog meer kinderen te willen adopteren.

De rijstvelden

Ik ga bijna nooit ergens naartoe, net als de anderen. Het leidt af, er komen te veel prikkels op me af. Toch loop ik graag langs de rijstvelden. Dat doet me denken aan m'n geboortedorp. Dan zie ik m'n moeder voor me en hoe ze op haar rijstveld aan het werk is. Het is er rustig, vredig, ook al heeft ze een hard bestaan. Over twee maanden ga ik haar bezoeken omdat er een feest in het dorp is. Ik zou met een andere monnik gaan die uit hetzelfde dorp komt, maar die is vorige week onverwachts uitgetreden. Hij is naar het noorden vertrokken om daar te gaan werken. Ik wist al langer dat er een dag zou komen dat hij ons zou verlaten. Hij had geen echte roeping als monnik. Ik zal hem missen, hij was een goede vriend.

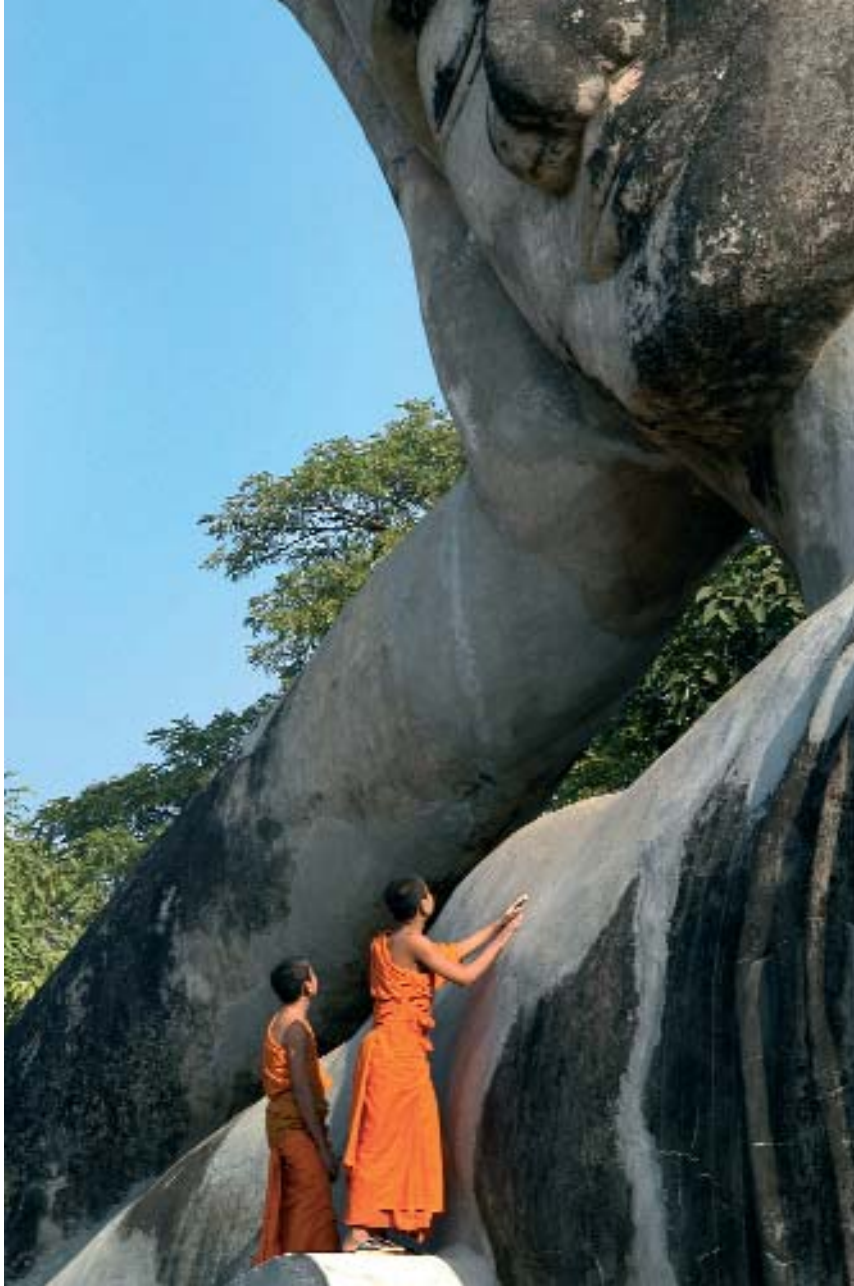

Bezit

Ik hou van boeken en tijdschriften en ga naar de markt om ze daar te lezen. Vooral Thaise tijdschriften voor vrouwen vind ik grappig. Geld om ze te kopen heb ik niet. Ik heb zelf maar een paar boeken: een fotoboek over Laos, een geschiedenisboek, eentje over waarzeggen, een stripverhaal over het leven van de Boeddha, en wat tijdschriften over het boeddhisme. Ik lees graag, maar zou nog liever reizen. Maar het is niet gepast om dat te willen of dingen te bezitten. Volgens de leer mogen we alleen het hoogstnoodzakelijke bezitten, zoals een paar gewaden, een riem, een paraplu, een beker, een etensnap, een bed, een scheermes. De meesten hebben iets meer dan dat, maar deze dingen stellen niet veel voor. Het is niet goed om je aan materiële zaken te hechten.

Boeddhapark

Gisteren ben ik op reis geweest! Nou ja, op reis, niet naar een ver land, maar ik was wel bij de Thaise grens. We hebben over de Vriendschapsbrug gelopen. De brug is nog maar een paar jaar oud en door Australiërs betaald. Er was helemaal niemand op de brug, alleen een paar grote vrachtwagens. Die waren op doorreis naar China of Thailand. Na de Vriendschapsbrug gingen we naar het Boeddhapark. Daar was ik ook nog nooit geweest. Ik verlaat de wat bijna nooit, alleen als ik naar school moet. Het Boeddhapark was een halfuurtje rijden. Ik vind alle boeddha's mooi, maar de grootste toch het mooist. Als de Boeddha zo ligt, gaat hij bijna dood. Hij was toen tachtig jaar.

Nonnen

De Boeddha verbood het ons niet om tot de sangha toe te treden, maar hij heeft het ook niet bevorderd. Tegenwoordig komen er steeds meer nonnen op de wat wonen. Wij hebben zo onze eigen missie in de samenleving. Overdag bezoeken we mensen of we helpen organisaties met speciale projecten. Laatst heb ik tijdens een grote landelijke campagne vrouwen over aids voorgelicht. Eenderde van de Laotiaanse vrouwen had nog nooit van deze ziekte gehoord. Voor ons is het makkelijker dan voor monniken om met vrouwen over dit soort intieme onderwerpen te praten. Een ander verschil met de monniken en novicen is dat wij 's ochtends geen aalmoezenronde lopen. De mensen uit de buurt komen met eten naar ons toe, we kopen het zelf of we ruilen het voor iets anders. Zelf haak ik regelmatig mutsen en vesten. In ruil daarvoor geven monniken mij eten of geld.

Loopmeditatie

Hoe loopmeditatie werkt? Je staat ontspannen, sluit je ogen en voelt hoe je voeten contact met de grond maken. Langzaam til je voet voor voet op en plaatst deze voor de ander. Je bent je bewust van elke beweging die je maakt. Je kunt op het ritme van je ademhaling lopen. Je kunt versnellen of vertragen, maar de aandacht blijft uitgaan naar je voeten, je ademhaling en de beweging. Het gaat om de concentratie die je kunt bereiken. De ene keer gaat het beter dan de andere keer. Je kunt in een lijn of in een cirkel lopen, dat maakt niet uit. Mediteren kun je in principe overal, ook als je op een bus staat te wachten. Het is gericht op de bewustwording van het hier en nu.

Jong en oud

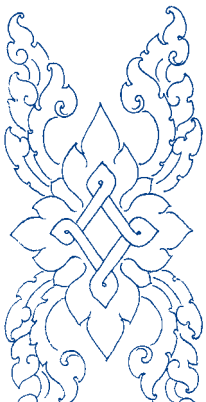
Voordat ik non werd, ben ik getrouwd geweest. We hadden een zoon en een dochter. Mijn zoon is lange tijd novice geweest, maar helaas is hij uitgetreden. Nu woon ik hier alleen nog met mijn dochter, ze is zestien. Ik heb het vermoeden dat wij nonnen zuiverder in de leer zijn dan de monniken. De meesten van ons zijn oud en hebben een leven achter de rug. De novicen en meeste monniken zijn nog jong. Op onze leeftijd bekliven de woorden van de Boeddha beter, denk ik. We hebben minder last van boosheid, verbolgenheid, hebzucht en we lijden minder. De non van hiernaast heeft haar kleinzoon onder haar hoede genomen. Ze is stokoud, maar moet voor hem zorgen. Zijn ouders zijn vorig jaar gestorven. Om hier te mogen wonen is hij tempeljongen geworden. Hij gaat nu nog naar een openbare school in de buurt, maar als hij twaalf is, zal hij waarschijnlijk novice worden.

Mijn stiefmoeder

Iedereen is gek op haar. Ook ik ga elke dag even bij haar langs om een praatje te maken of haar met iets te helpen. Deze week is het stil, omdat ze naar een speciale meditatieweek is. Ze is al achtentwintig jaar non. Toen ze negentien was, trad ze toe. Waarom ze er ooit voor gekozen heeft om non te worden, weten we niet. Ergens in haar leven ligt een geheim begraven. Ik heb er vaak naar gevraagd, maar ze zegt er niets over. Ik noem haar m'n stiefmoeder, maar zo noemen we elke vrouw die goed voor ons is. Ik moet zeggen: als ik geen moeder had, zou ik willen dat zij m'n moeder was!

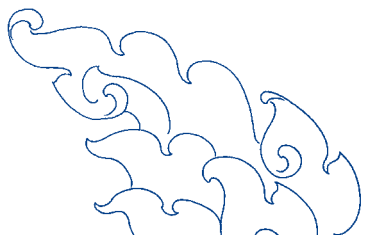
Launa

De sauna is van mijn zuster, maar die heeft er geen tijd meer voor. Ze mediteert de hele dag. Daarom heeft ze mij gevraagd de sauna te beheren, en dat doe ik graag. De meeste bezoekers komen van buitenaf, zowel mannen als vrouwen. Het kruidenstoombad heeft een helende werking. Zeker als je de kruiden een tijdje op je huid laat inwerken. Op de veranda schenk ik kruidenthee. Daarnaast zijn er altijd een paar masseurs aanwezig. Als ze niets te doen hebben, masseren ze elkaar. Per dag hebben we twintig gasten nodig om uit de kosten de komen. 's Avonds is de sauna geopend voor novicen en monniken. Voor hen is het gratis. Maar de novicen komen niet zo vaak, want ze gluren liever vanuit de bosjes.

Wat paa

Vroeger was Wat Sok Pa Luang een 'wat paa', ofwel bostempel. De wat lag in een woud buiten de stad, het terrein was toen ook veel groter. Er kwamen veel buitenlandse monniken omdat het een goede meditatieplaats was. De laatste tien jaar is Wat Sok Pa Luang meer en meer een buurttempel geworden. Vientiane is enorm gegroeid, de bossen zijn grotendeels gekapt en de tempel ligt nu midden in een woonwijk. Het stadsbestuur kocht telkens opnieuw grond op. Ik heb gehoord dat ze nog meer willen hebben om er een hotel te bouwen. Dat zal waarschijnlijk niet gebeuren, maar het opkopen van de grond gaat wel door. Deze buurt is erg populair. Het is niet alleen het stadsbestuur, ook de rijke mensen zijn er schuldig aan. Kijk maar om je heen, ze bouwen allemaal hun eigen paleis, de een nog groter dan de ander. Ze kopen wat ze willen hebben.

Wat-winkel

Het winkeltje op de wat vlak bij de ingang wordt gerund door een Lao-tiaanse familie. Ze verkopen vruchtensap, tandpasta, tandenborstels, zeep, waspoeder, thee, melk, noedelsoep, cola, snoepjes, van alles en nog wat. Soms komen er ook venters langs. Die hebben weer andere spullen bij zich, zoals een schaar, een pen, schrift, een batterij, een kam. Ik weet eigenlijk niet waarom het winkeltje op de wat staat. Buiten de poort zouden ze betere zaken doen, maar misschien vinden ze het fijn hier. Het zijn in ieder geval goede boeddhisten en ze houden zich aan de vijf geboden die voor de gewone mensen zijn opgesteld. Dat zijn: niet doden, niet stelen, niet liegen, geen overspel plegen en geen alcohol of drugs gebruiken.

Lezen

Vroeger moest ik als jong meisje op de rijstvelden werken. Alleen mijn oudere broers mochten naar school. Voor mij hadden mijn ouders geen geld. Nog steeds gaan veel meisjes op het platteland niet naar school. Ze kunnen niet lezen en schrijven. De regering probeert daar wel verandering in te brengen, maar dat gaat langzaam. Er zijn te weinig leerkrachten en vaak kunnen de ouders hun kinderen niet op het land missen. De meisjes moeten dan thuisblijven, dat was ook zo in mijn geval. Ik ben nu te oud om te leren lezen en schrijven, maar gelukkig is er een vrouw uit de buurt die regelmatig komt voorlezen.

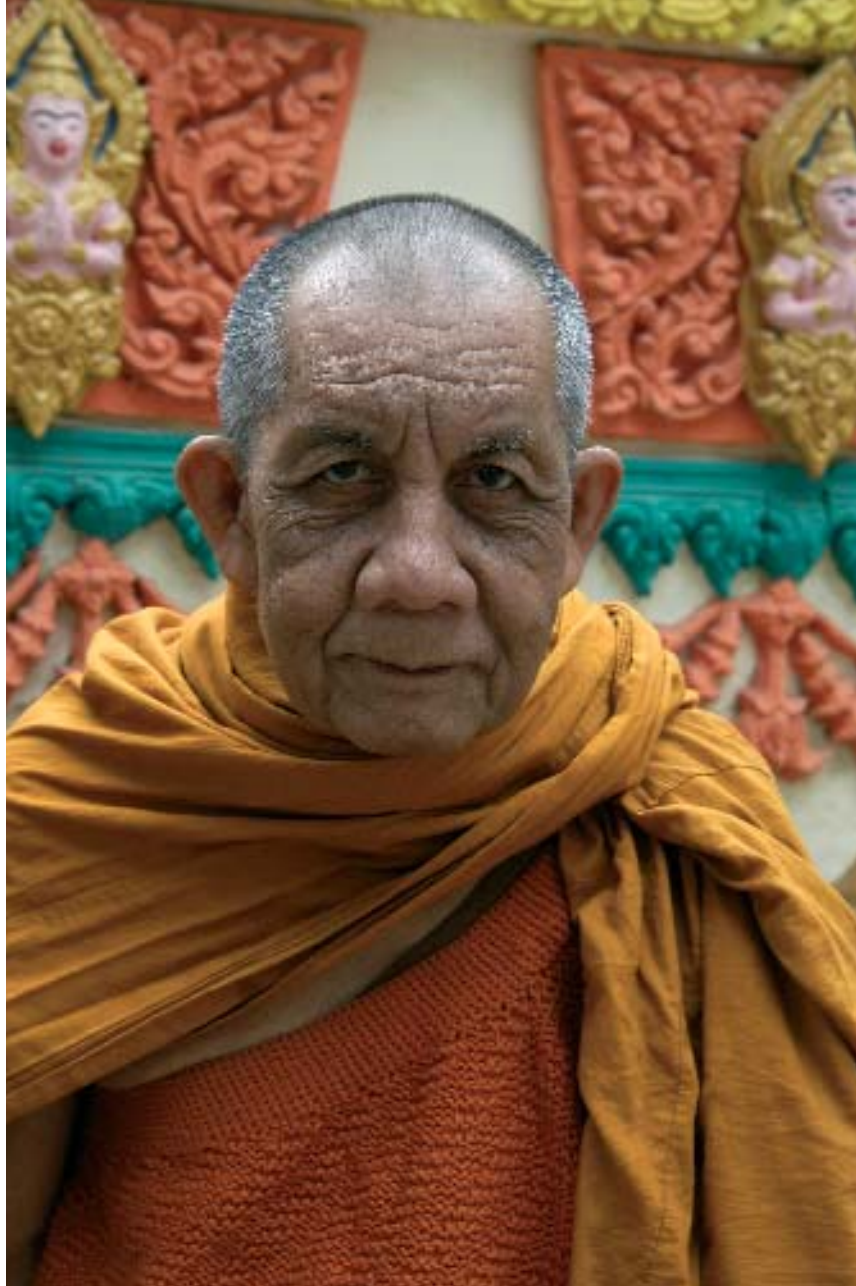
Stilte

Toen er hier minder buitenlandse monniken begonnen te komen, raakte de sauna in verval. Dat vond ik jammer. Daarom heb ik hem helemaal opnieuw opgebouwd, ik heb het hout geschil-derd en een nieuwe kruidentuin en paden aangelegd. Meer dan tien jaar heb ik de sauna beheerd. Nu loopt hij goed, maar ik stop ermee. Binnenkort vertrek ik naar een andere tempel. Ik word oud en vind het hier te rumoerig worden. De hele dag lopen er studenten van de school over het terrein, de novicen draaien muziek, het verkeer in de buurt wordt drukker. Ik hou van stilte en wil alleen maar mediteren. Mijn zus en andere familieleden nemen de sauna over. Maar de kruidentuin blijf ik af en toe nog wel controleren. Kruid is geen onkruid dat uit zichzelf groeit. Bovendien wil ik de kennis aan mijn nichtje overdragen, anders gaat deze verloren.

De abt

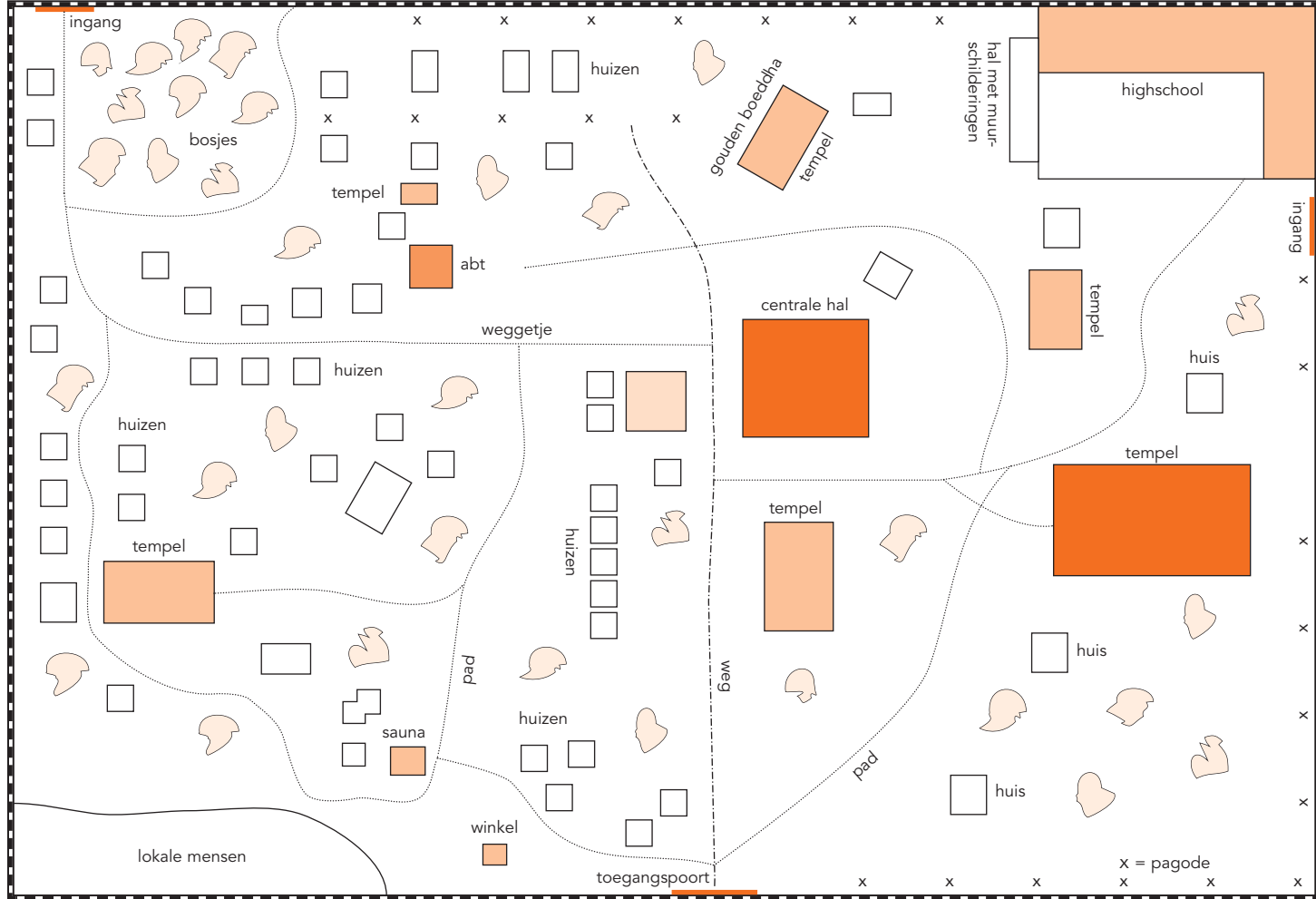
Phra Ajahn Bamma Visanandho is de hoofdmonnik van de wat. Naar maatstaven in Laos en omliggende landen is onze wat goed georganiseerd. De tempels en het terrein zien er verzorgd uit, de monniken, novicen en nonnen zijn gastvrij en er heersen geen erge ziektes. Overdag ontvangt de abt mensen uit de buurt, maar ook van elders. Ze komen hem meestal om advies vragen, of om te offeren. Soms, als ze een probleem met hun gezondheid hebben, kan hij hen met zijn geneeskrachtige kennis helpen. De praktische leiding van de wat is meer in handen van een aantal monniken. Die weten precies wat er speelt. Toch ontgaat de abt weinig. Als het belangrijk is, weet hij het meestal heel snel. 's Ochtends ontbijt hij met enkele monniken, die allerlei zaken met hem doornemen. Hij is een zeer gerespecteerd man met een zachtmoedig karakter. Toegewijd en wijs.

Laos – Vientiane

Wat Sok Pa Luang

Privacy

Om al te openhartige novicen en monniken in bescherming te nemen verwijzen enkele teksten niet direct naar de foto's die ernaast staan. Zij, maar ook wijzelf, kunnen in een aantal gevallen de consequenties van hun gedrag of uitspraken niet goed overzien. We wensen hen niet in diskrediet te brengen en daarom leek het ons gepast tekst en beeld af en toe van elkaar los te koppelen.

Dankbetuiging aan

Phra Ajahn Bamma Visanandho, abt van Wat Sok Pa Luang

Ministerie van Onderwijs van de Democratische Volksrepubliek Laos

Office of Lao Buddhist Fellowship Organization in Vientiane

Boeddhistische highschool: de directeur en docenten

De monniken, novicen, nonnen, tempeljongens en de veger van Wat Sok Pa Luang danken wij voor hun behulpzaamheid, warmte en openheid

Voor het vertalen tijdens ons verblijf gaat onze bijzondere dank uit naar Phet Panthavong, Kuan, Faeng en novice Sivilay

Magnus Robb, Bram de Klerck en Anna McMichael voor de vertaling van deze tekst naar het Engels

Grafische afbeeldingen

In dit boek zijn grafische afbeeldingen gebruikt, afkomstig uit Laos. Behalve boeddhistische symbolen betreffen deze ook decoratieve tempelmotieven en afbeeldingen uit schoolboeken. Op blz. 13 is de naam Wat Sok Pa Luang in het Laotiaans te lezen.

Dit boek biedt een zowel intiem als indringend portret van het dagelijkse leven van de monniken, novicen en nonnen van het tempelcomplex Wat Sok Pa Luang, gelegen in de Laotiaanse hoofdstad Vientiane. Wie zijn deze mensen en waarom zijn ze tot de orde toegetreden? Lezend en kijkend dringt men terloops en op toegankelijke wijze door in hun boeddhistische levens.

Op Wat Sok Pa Luang, het grootste tempelcomplex van Vientiane, hangt een contemplatieve sfeer. De ruisende bomen, het geveeg van de novicen en de dagelijkse reciterende gezangen liggen als een rustgevende deken over het terrein. Maar te midden van deze sereniteit openbaren zich andere levenslagen: familieproblemen, malaria, armoede, het verlangen naar liefde en sport, onderwijs... Op de boeddhistische school zitten wel negentig novicen in één klas. De school puilt uit zijn voegen. Maar de leerlingen hebben geen andere keuze; de meesten worden novice omdat hun ouders geen geld hebben. Laos is lange tijd van de buitenwereld geïsoleerd geweest en heeft een kleinschalige en overwegend agrarische economie.

Ondanks de extreem sobere levenswijze, zijn de verhalen van de novicen en monniken vaak herkenbaar en hartverwarmend.

Ilse Schrama (1964) is van oorsprong neerlandica en werkt al jaren als fotograaf.

Birgit Schrama (1967) is van huis uit socioloog, voltooide de kunstacademie en werkt sinds midden jaren negentig als grafisch ontwerper. Een bundeling van krachten en een gezamenlijke nieuwsgierigheid leidde tot dit intrigerende boek.

ISBN 978-90-5550-424-1

9 789053 304549

www.metsenschildt.com

